

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Котляр Ю. В.

«18» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВОЄННА БЕЗПЕКА У СВІТІ

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Розробник

Тихоненко І. В.

В.о. завідувача кафедри розробника

Шевчук О. В.

Завідувач кафедри спеціальності

Міронова І. С.

Гарант освітньо-наукової програми

Міронова І. С.

Завідувач відділу аспірантури

Ужва А. М.

Начальник НМВ

Шкірчак С. І.

Миколаїв – 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Воєнна безпека у світі	
Галузь знань	03 Гуманітарні науки	
Спеціальність	032 Історія та археологія	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	Історія та археологія	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2023–2024 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	3	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 90 годин	-
	20 годин	
	10 годин	
– лекції	60 годин	
– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)		
– годин самостійної роботи студентів		
Відсоток аудиторного навантаження	33%	-
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета. Дисципліна «Воєнна безпека у світі» передбачає формування у студентів третього освітньо-наукового рівня (PhD – Доктор філософії) теоретичних знань і практичних навичок аналізу воєнно-політичної ситуації у світі.

Навчальний курс спрямований на розгляд теоретичних аспектів воєнної безпеки держави її практичної реалізації з акцентом на участь військових, армії у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави та її позиціонуванні на міжнародній арені. Приділяється увага на використанні військового потенціалу та обороноздатності держави для забезпечення національних інтересів (проведення військових операцій на території інших держав), реалізації міжнародного військового співробітництва та діяльності військово-політичних блоків та безпекових союзів сучасності.

Завдання:

1. Розгляд специфіки воєнної безпеки держави, її воєнно-політичних інтересів та воєнних загроз у світі.

2. Дослідження ролі армії та військового керівництва у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави (діяльність військових диктатур та військових хунт у сучасному світі)

3. З'ясування рівня впливу обороноздатності держави та військової міцності на позиціонування держави на міжнародній арені.

4. Характеристика мілітаризму та роззброєння у міжнародних відносинах, ядерного чинника та міжнародного режиму контролю над ракетними технологіями у забезпеченні міжнародної безпеки та стабільності.

5. Розгляд досвіду держав у використанні військової сили за кордоном та діяльності миротворчих місій ООН.

6. Дослідження діяльності військово-політичних блоків та безпекових союзів сучасності.

7. Характеристика діяльності НАТО та перспективи вступу до нього України.

8. Аналіз міжнародного військового партнерства та тенденції торгівлі зброєю.

9. З'ясування особливостей військової «оборонної» дипломатії, військового дипломатичного протоколу.

10. Опис воєнних злочинів та досвіду діяльності військових трибуналів у міжнародних відносинах.

11. Розгляд участі України у міжнародному військовому співробітництві, засад воєнної доктрини України та ролі нашої держави у міжнародній воєнній безпеці.

Розроблена програма відповідає освітньо-науковій програмі та орієнтована на **формування компетентностей**:

Загальні компетентності	ЗК01	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
	ЗК02	Здатність до генерування нових ідей, аналізу та синтезу цілісних знань, володіння сучасною методологією.
	ЗК07	Здатність до пошуку наукової інформації з різних джерел, її систематизації, критичного аналізу та узагальнення з використанням новітніх інформаційних технологій.
	ЗК13	Здатність до автономної і командної роботи.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК04	Здатність виконувати власні оригінальні дослідження, що дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері історії та/або археології та дотичних до них міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з історії та/або археології та суміжних галузей.
	СК06	Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та/або археології представників різних наукових напрямів і шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки і розуміти відмінності історіографічних підходів у різних хронологічних, національних та транснаціональних контекстах.
	СК07	Здатність визначати рівень об'єктивності фактологічної основи минулих подій в різних видах джерел і академічних текстів, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність джерельної інформації.
	СК11	Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти

має знати:

- Концептуальну складову воєнної безпеки у сучасному світі, її складові, механізми та інструменти її підтримки та забезпечення, основних учасників (впливу держав (армій), приватних військових компаній)
- основні воєнні загрози, міжнародній воєнні конфлікти та шляхи їх подолання у загальносвітовому контексті;
- інструменти та механізми функціонування військово-політичних блоків та безпекових союзів сучасності
- особливості тенденції мілітаризму, роззброєння та ядерного чинника у сучасних міжнародних відносинах;
- роль України у воєнній безпеці загальносвітового масштабу.

має вміти:

- характеризувати діяльність суб'єктів світового співтовариства у забезпеченні воєнної безпеки;
- визначати воєнні загрози на національному, регіональному та глобальному рівнях світової системи та шлях їх подолання;
- проводити аналіз воєнно-політичної ситуації у світі з урахуванням воєнних загроз та національних інтересів держав з урахуванням методів воєнного прогнозування.

Відповідно до освітньої програми очікувані результати навчання включають **вміння**:

ПРН03	Планувати і виконувати оригінальні наукові дослідження з історії та/або археології з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
ПРН04	Застосовувати сучасні методи пошуку, локалізації, збору, опрацювання та аналізу наукової інформації за темою дисертаційного дослідження.
ПРН05	Здійснювати автономний науковий пошук, самостійний відбір і класифікацію сукупності історичних джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження, визначати рівень об'єктивності фактологічної основи в різних видах джерел, оцінювати їх достовірність та репрезентативність.
ПРН09	Продукувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.
ПРН11	Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для реалізації спільних проєктів, розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у сфері історії та археології, розуміти і дотримуватися етики ділового спілкування.
ПРН16	Дотримуватись принципів наукової етики, не допускати плагіату, привласнення наукових ідей, фальсифікацій, діяти у відповідності до вимог інтелектуальної чесності та нетерпимості до порушення академічної доброчесності.

3. Програма навчальної дисципліни

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Міжнародна безпека, воєнна безпека та воєнні загрози. Концепт війни і доктрина мілітаризму.	2		4
2	Вплив військових на національну безпеку та реалізацію зовнішньої політики держави. «Гарнізонні» держави у сучасному світі.	2		4
3	Воєнні доктрини, військова могутність та армії провідних держав світу.		2	5
4	Зброя масового ураження та стратегічне озброєння у системі воєнного потенціалу та безпеки держав світу.	4		5
5	Військові диктатури у світі: вплив на воєнну безпеку		2	4
6	Військово-політичні блоки та безпекові союзи сучасності.	2		4
7	Досвід держав у використанні військової сили за кордоном. Миротворчі сили ООН.	2		4
8	Еволюція та діяльність НАТО у підтримці безпеки та стабільності у світі		2	4
9	Участь приватних військових компаній у збройних конфліктах сучасності.	2		4
10	Міжнародне військове партнерство та військово-технічне співробітництво. Торгівля зброєю і тероризм.	2		4
11	Військово-політичне прогнозування. Військово-політична ситуація у регіонах: SWOT-аналіз.		2	5
12	Військова дипломатія, «оборонна дипломатія» як невоєнні засоби підтримки безпеки. Участь спецслужб у подоланні воєнних загроз.	2		4
13	Військовий трибунал і покарання воєнних злочинців та держав агресорів.	2		4
14	Воєнна безпека України: національний та міжнародний вимір.		2	5
	Всього за курсом	20	10	60

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Міжнародна безпека, воєнна безпека та воєнні загрози. Концепт війни і доктрина мілітаризму. (2 год.) 1. Міжнародна безпека та її рівні. 2. Воєнна безпека: основні риси та специфіка реалізації. Воєнні загрози. 3. Мілітаризм: еволюція та складові. 4. Обороноздатність держави. Військова могутність та воєнний потенціал (Fire Power Index).
2	Тема 2. Вплив військових на національну безпеку та реалізацію зовнішньої політики держави. «Гарнізонні» держави у сучасному світі (2 год.) 1. Армія як соціально-політичний інститут. Класифікація армій. 2. Концепт «гарнізонної держави» та «слабкої/провальної держави». 3. Взаємозв'язок армії та політики (досвід Ісламської Республіки Пакистан). 4. Збройні Сили України: історія становлення та сучасність.
3-4	Тема 3. Зброя масового ураження та стратегічне озброєння у системі воєнного потенціалу та безпеки держав світу (4 год.) Заняття 1 1. Поняття та види зброї масового ураження. Доктрина ядерного стримування. 2. Ядерна зброя. Ядерні держави: ядерні програми та ядерні доктрини. 3. Іранська та корейська ядерні програми: реакція міжнародної спільноти. 4. Ядерний тероризм та ядерний шантаж. Діяльність МАГАТЕ. Заняття 2. 1. Міжнародно-правовий контроль режиму нерозповсюдження ядерної зброї. 2. Стратегічне озброєння та спроби його скорочення та обмеження у міжнародних відносинах сучасності. Режим контролю ракетних технологій. 3. Хімічна зброя: практика використання та питання міжнародно-правового контролю над знищенням та нерозповсюдженням. 4. Біологічна зброя: практика використання та питання міжнародно-правового контролю над її знищенням та нерозповсюдженням.
5	Тема 4. Військово-політичні блоки та безпекові союзи сучасності. (2 год) 1. Підходи до розуміння військових альянсів, військових та безпекових союзів 2. Діяльність НАТО. Діяльність ОДКБ. 3. Безпекова та військова складові діяльності ШОС. 4. Ісламська військова антитерористична коаліція – прототип НАТО на Близькому Сході. 5. АНЗЮС, AUKUS, “QUAD” як безпекові та військові союзи у Індійсько-Тихоокеанському регіоні. 6. Розвідувальні альянси (5 Eyes, 9 Eyes, 14 Eyes) 7. Двосторонні та багатосторонні союзи у сфері спільної безпеки та оборони.
6	Тема 5. Досвід держав у використанні військової сили за кордоном. Миротворчі сили та операції ООН. (2 год) 1. Військова бази держав світу за кордоном. 2. Нормативна база, механізм та досвід США у використанні військової сили за кордоном як елемент досягнення глобального лідерства. Боротьба із тероризмом. 3. Спеціальні воєнні операції: російський формат. 4. Іноземні військові інтервенції: визначення, типологія та практичне втілення у сучасних міжнародних відносинах PESCO та Європейська ініціатива з

	інтервенцій. 5. Миротворча діяльність ООН: особливості формування, мандатів «блакитних шоломів» ООН та їх практична діяльність. 6. Міжнародні гуманітарні інтервенції та їх військова складова.
7	Тема 6. Участь приватних військових компаній у збройних конфліктах сучасності (2 год.) 1. Приватні військові компанії: історія розвитку та форми втілення. 2. Найманці або «солдати удачі». 3. Міжнародне законодавство: Документ Монтре про приватні військові та охоронні компанії, Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців. 4. Сучасні приватні військові компанії та їх вплив на конфліктогенність у міжнародних відносинах.
8	Тема 7. Міжнародне військове співробітництво. Торгівля зброєю і тероризм (2 год.) 1. Види міжнародного військового співробітництва. 2. Воєнно-політичне співробітництво. 3. Міжнародне військово-технічне співробітництво. 4. Міжнародні військові навчання та тренувальні місії. 5. Найбільші експортери та імпортери зброї у світі. 6. Терористична складова незаконного обігу зброї. Держави-спонсори тероризму.
9	Тема 8. Військова дипломатія, «оборонна дипломатія» як невоєнні засоби підтримки безпеки. Участь спецслужб у подоланні воєнних загроз (2 год.) 1. Складові зовнішньополітичного потенціалу обороноздатності держави. 2. Оборонні відомства та розвідка у системі формування та реалізації зовнішньої політики держав. 3. Військова дипломатія, «оборонна дипломатія». 4. Військовий аташат: статус, функції у складі дипломатичного представництва. Військовий етикет та протокол.
10	Тема 9. Військовий трибунал і покарання воєнних злочинців та держав агресорів (2 год.) 1. Види воєнних злочинів. Міжнародне законодавство в сфері воєнних злочинів. 2. Комбатанти та їх юридична відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Воєнні злочинці. 3. Нюрнберзький і Токійський трибунали з військових злочинів. 4. Міжнародні трибунали з питань Руанди та колишньої Югославії. 5. Римський статут і діяльність Міжнародного кримінального суду в Гаазі.

4.2. Плани семінарських занять

№	Тема заняття / план
1.	Тема 1. Воєнні доктрини, військова могутність та армії провідних держав світу (2 год.) <i>Заняття проводить у форматі підготовки доповідей (виступ до 4-5 хвилин – не більше)</i> 1. Аналіз сучасних армій у системі політичного та соціально-економічного життя на прикладі держав світу (специфіка організації, функції, залученість до політичного життя держави, наявне озброєння, робота з сайтом Fire Power Index) - Збройні сили США - Збройні сили Росії - Збройні сили Франції - Збройні сили Німеччини - Збройні сили Великої Британії

	- Національно-визвольна армія Китаю - Армія в політичній системі КНДР - Збройні сили Ірану - Армія в Республіці Індія - Сили самооборони Японії - Збройні сили Єгипту - Статус і роль збройних сил у арабських монархіях (на прикладі однієї чи декількох держав) - Армія оборони Ізраїлю - Збройні сили Туреччини - Збройні сили Канади - Збройні сили Бразилії - Збройні сили Аргентини 2. Воєнні доктрини держав світу: - воєнна доктрина України. - воєнна доктрина США. - воєнна доктрина Китаю - воєнна доктрина Росії - воєнні доктрини держав Європи (на вибір здобувачів) - воєнні доктрини держав Азії (на вибір здобувачів) - воєнні доктрини держав Африки - воєнні доктрини держав Північної Америки, Латинської Америки та Карибського басейну (на вибір здобувачів)
2	Тема 2. Військові диктатури та військові хунти у світі: вплив на воєнну безпеку (2 год.) <i>Заняття проводить у форматі підготовки доповідей про військові диктатури – держава на вибір здобувачів (виступ до 4-5 хвилин – не більше)</i> 1. Військова диктатура, військова хунта: визначення і специфіка діяльності. 2. Військові режими та військові хунти у добу «холодної війни» - 1945-1991 рр. (вплив на зовнішню політику і роль держави у міжнародних відносинах, зовнішня підтримка режиму): - Європа - Латинська Америка - Азія - Африка 3. Військові режими пост-біполярної доби (з 1991 р.) на Африканському континенті (частково продовжили діяльність з часів бі-полярності міжнародних відносин) (Алжир, Єгипет, Буркіна-Фасо, Гамбія, Гвінея, Гвінея Бісау, Кот-д'Івуар, Мадагаскар, ЦАР, Малі, Мавританія, Нігер): зовнішньополітичний аспект. 4. Військові режими пост-біполярної доби (з 1991 р.) в Азії (М'янма, Таїланд, Індонезія, Сирія, Пакистан): зовнішньополітичний аспект 5. Військові режими в Латинській Америці у пост-біполярну добу (1991 р.): зовнішньополітичний аспект (Гаїті)
3	Тема 3. Еволюція та діяльність НАТО у підтримці безпеки і стабільності у світі (2 год) 1. Заснування Альянсу та його діяльність у біполярну добу. 2. Концептуальні та доктринальні засади функціонування НАТО у пост-біполярну добу. Стратегічна концепція НАТО (2022 р.) 3. Механізми та принципи діяльності НАТО 4. Головні робочі органи НАТО. Військова структура НАТО. Об'єднані збройні сили НАТО: класифікація, структура та функції. 5. Питання розширення НАТО на Схід: співробітництво з країни Центральної та

	Східної Європи. 6. Американський та російський чинники у діяльності НАТО. Військові навчання НАТО.
4	Тема 4. Військово-політичне прогнозування. Військово-політична ситуація у регіонах: SWOT-аналіз (2 год.) 1. Військово-політичне прогнозування. 2. Військово-політична ситуація у регіонах: - Європа - Близький Схід - Південна Азія - Південно-Східна Азія - Східна Азія - Африка - Латинська Америка - Північна Америка - Океанія <i>Проведення круглого столу на тему «Третя світова війна: перспективи розгортання чи вже її початок?» (на основі проведеного студентами/підгрупами студентів SWOT-аналізу) АБО проведення Дебатів на тему «Чи варто було Україні відмовлятися від ядерного потенціалу, який міг би стати «стримуючим» фактором від агресії Росії?»» (на вибір студентів). За умови вибору дебатів – перша половина семінару – обговорення результатів SWOT-аналізу (можливість завантаження результатів у систему Moodle).</i>
5	Тема 5. Українська призма військового виміру сучасних міжнародних відносин. (2 год.) 1. Збройні Сили України: історія становлення та сучасний стан. 2. Воєнні загрози України. Воєнна доктрина України. «Біла книга». 3. Міжнародне військове співробітництво України: - Участь у воєнно-політичному співробітництві (союзники по НАТО) - Участь у військово-технічному співробітництві - Участь у міжнародних військових навчаннях та тренувальних місіях - Участь у миротворчих операціях. 4. Російсько-українська війна. Перспективи вступу України до НАТО. 5. Військова допомога Україні у російсько-українській війні. Діяльність Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн».

4.2. Завдання для самостійної роботи

Підготовка до відповідей на семінарському занятті – це активна робота здобувачів у пошуку та аналізі відповідного теоретичного та фактологічного матеріалу, що дозволяє потім брати участь у обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу.

Творча робота (підготовка презентації) – це структурована робота, яка представлена у вигляді файлу презентації від 25 до 30 слайдів та файлу з переліком використаних джерел та літератури:

Вимоги:

- Файл з переліком використаних джерел та літератури, оформлений відповідно до стандартів ДСТУ:2015
- Презентація від 25 до 30 слайдів (не враховуючи титульного слайду) із авторським висновком щодо ефективності обраних військових операцій/інтервенції у забезпеченні безпеки у світі

Презентація містить текстовий матеріал, схеми, таблиці, ілюстрації щодо учасників, технічного оснащення, проведення військових операцій.

- Презентація має містити аналіз 2 (на вибір студента з зазначеного переліку) військових операцій / інтервенцій держав або міжнародних організацій.

До аналізу входить:

1. Визначення передумов операції (причина вторгнення, специфіка прийняття рішення про початок операції)
2. Опис хронології/проведення операції
3. Зазначення військових характеристик операції (залученої техніки, озброєння)
4. Зовнішня реакція (осуд/підтримка) світової спільноти, чи були залучений механізм погодження зі сторони Ради безпеки ООН, Генеральної Асамблеї ООН
5. Результати операції
6. Загальний висновок визначення рівня ефективності, легітимності операцій/інтервенцій, обраних для аналізу.

Круглий стіл на тему «Третя світова війна: перспективи розгортання чи вже її початок?» (на основі проведеного студентами/підгрупами студентів SWOT-аналізу) – діалог у форматі представлення та обговорення аналітичних даних SWOT-аналізу військово-політичної та воєнно-політичної ситуації у регіонах світу. АБО Дебати на тему «Чи варто було Україні відмовлятися від ядерного потенціалу, який міг би стати «стримуючим» фактором від агресії Росії?»

SWOT-аналіз – метод дослідження, який ґрунтується на виокремленні сильних (strong) сторін, слабких (weak) сторін, можливостей (opportunities) та загроз (threats) розвитку певного об'єкта або процесу.

Під час виконання відповідних завдань за допомогою цього методу, здобувачі мають не лише виокремити відповідні структурні елементи, які передбачені теоретичною частиною аналізу, а й бути готовими їх обґрунтувати та відстояти свою точку зору.

Аналіз виконується письмово і піддається дискусії та обговоренню під час відповідного семінарського заняття.

Дебати на тему «Чи варто було Україні відмовлятися від ядерного потенціалу, який міг би стати «стримуючим» фактором від агресії Росії?»

Дебати мають проходити наступним чином. Участь власне у дебатах можуть брати не всі здобувачі, проте, ті здобувачі, що не беруть безпосередньої участі у дебатах мають бути готовими задати питання до сторін-учасниць дебатів, а також обґрунтувати свою позицію щодо підтримки тієї чи іншої сторони.

Перед початком дебатів серед здобувачів проводиться опитування на рахунок того, скільки здобувачів підтримують відмову України від ядерної зброї та скільки виступають проти цього. Це проводиться з метою моніторингу якості дебатів – чи змогли здобувачі, що безпосередньо брали участь у дебатах переконати своїх колег та змінити їх думку.

Тривалість дебатів до 40 хвили.

Підготовка:

1.Здобувачі розподіляються по групах: ті, хто підтримує відмову України від ядерної зброї, та ті, хто виступає проти цього та дотримується позиції, що Україна мала б залишити та розвивати ядерний потенціал, що залишився їй після розпаду СРСР.

2.У кожній команді обирається по 1 спікеру, який представляє загальне бачення ситуації та наводить декілька аргументів.

3.Усі інші учасники команд мають підготувати аргументи на захист своєї позиції (2-3 аргументи) та бути готовими задати питання опонентам і мати фактологічний матеріал, що може проілюструвати хибність або слабкість аргументу команди опонентів.

Тож, алгоритм проведення дебатів є наступним:

Раунд 1. Виступ спікерів обох команд (до 5 хвилин).

Раунд 2.Висловлення аргументу № 1 від команди, що виступає «за без'ядерний статус України». Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «проти відмови від ядерної зброї» - використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 3. Висловлення аргументу № 1 від команди, що виступає «проти відмови від ядерної зброї» Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «за без'ядерний статус України» - використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 4. Висловлення аргументу № 2 від команди, що виступає «за без'ядерний статус України». Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «проти відмови від ядерної зброї» - використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 5. Висловлення аргументу № 2 від команди, що виступає «проти відмови від ядерної зброї» Заперечення цього аргументу від команди, що виступає «за без'ядерний статус України» - використання фактологічного матеріалу. Проведення перехресних запитань від команд – дискусія щодо висунутих аргументів.

Раунд 6. Може бути, якщо у сторони «за без'ядерний статус України» є Аргумент №3 і він не втратив своєї актуальності за час дебатів.

Раунд 7. Може бути, якщо у сторони «проти відмови від ядерної зброї» є Аргумент №3 і він не втратив своєї актуальності за час дебатів.

Раунд 8. Питання від студентів, що не брали участі у дебатів до обох сторін.

Раунд 9. Підведення підсумків із проведенням опитування чи змінилася думка у учасників дебатів під впливом аргументів та проведення підсумкового голосування серед студентів, як було заплановано перед дебатами. Висловлення студентами вражень від дебатів.

Підсумкове тестування завдання, яке виконується безпосередньо за темами лекційних та семінарських занять. Кожен варіант тестування складається із 10 запитань (приклад варіанту є у програмі до курсу).

Творча робота – теми презентацій

1. Військове вторгнення СРСР в Афганістан (Війна в Афганістані)
2. Інтервенція США в Домініканську Республіку
3. Інтервенція США в Індокитай.
4. Інтервенція Сирії до Лівану (1976-2005 рр.)

5. Інтервенція Саудівської Аравії та її союзників в Ємен
6. Міжнародна військова операція в Лівії (операція «Одісея. Світанок»)
7. Вторгнення США в Панаму (1989 р.)
8. Військова операція «Буря в пустелі» (Війна в Перській затоці)
9. Війна в Афганістані – військова операція «Рішуча підтримка» (2002-2021 рр.)
10. Війна в Іраку – військове вторгнення коаліційних сил (2003-2011 р.)
11. Залучення США до війни в Північно-Західному Пакистані (2004-2011 рр.)
12. Операція «Океанський щит» проти сомалійських піратів.
13. Військова операція США в Афганістані (2001-2021 рр.)
14. Військова операція США в Камеруні
15. Військова операція США проти «Ісламської держави» у Іраку та Сирії
16. Міжнародна військова операція в Іраку (2004-2011 рр.)
17. Міжнародна військова операція в Сирії (з 2014 р.)
18. Військове вторгнення США в Лівію (2015-2019 рр.)
19. Військова участь Росії у збройному конфлікті на Північному Кавказі (2009-2017 рр.)
20. Інтервенція Росії в Сирію (з 2015 р.)
21. Військове залучення Росії до громадянської війни в Грузії (1991-1993 рр.)
22. Перша чеченська війна (1994-1996) або «операція РФ з відновлення конституційного порядку в Чечні»
23. Російсько-грузинська війна 2008 р.
24. Інтервенція Росії до Таджикистану (1992-1997 рр.)
25. Операція НАТО «Ахіллес» в Афганістані (2007 р.)
26. Операція НАТО «Активні зусилля»
27. Операція НАТО «Бурштиновий лис» у Північній Македонії (2002-2002 рр.)
28. Операція Багатонаціональних коаліційних сил «Буря в пустелі».
29. Особливості формування та функціонування «блакитних шоломів» ООН.
30. Місія ООН з примусу до миру в Сомалі
31. Операція ООН та НАТО в Югославії
32. Операція ООН з підтримання миру в ДР Конго
33. Операція ООН з підтримання миру в Косово
34. Військова операція «Відродження надії» (Миротворча місія ООН в Сомалі 1995-1995 рр.)
35. Операція ООН з підтримання миру в Східному Тиморі
36. Місія ЕКОВАС в Кот-д'Івуарі
37. Місія Африканського Союзу в Сомалі
38. Французька операція «Єдиноріг» в Кот д'Івуарі.

Приклад варіанту підсумкового тестування

Варіант 1

1. Воєнна доктрина України має характер:
А) наступальний Б) оборонний
2. У якому році відбувся військовий переворот у Нігері?:
А) 2001 р. Б) 2014 р. В) 2020 р. Г) 2023 р.
3. Коли було підписано Конвенцію про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення?
А) 1968 р. Б) 1991 р. В) 1993 р. Г) 2001 р.
4. Вид авторитарного політичного режиму, військово-бюрократична диктатура, встановлена внаслідок військового перевороту і яка здійснює диктаторське правління методами терору:
А) хунта Б) диктатура
5. Оборонний пакт, що утворили США, Великобританія та Австралія:
А) ANZUS Б) SEATO В) Багдадський пакт Г) AUKUS

6. Держава, що стала ініціатором створення Ісламської військової антитерористичної коаліції:
А) Пакистан Б) США В) Саудівська Аравія Г) Туреччина
7. Військовий режим Первеза Мушаррафа був у державі:
А) Ірак
Б) Пакистан
В) Афганістан
Г) Лівія
8. Дата утворення НАТО:
А) 4 травня 1941 р Б) 4 травня 1945 р
В) 4 квітня 1949 р. Г) 4 квітня 1955 р.
9. NORAD це:
А) військовий союз держав Північної Європи
Б) структурний підрозділ НАТО
В) об'єднана система аерокосмічної оборони США та Канади
Г) назва міжконтинентальної балістичної ракети
10. У якому році було започатковано режим контролю за ракетними технологіями?
А) 1968 р. Б) 1987 р. В) 1991 р. Г) 2001 р.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Використання проектора, системи Moodle-3, програми Zoom.

5. Підсумковий контроль

Перелік запитань до заліку

1. Війна: визначення та основні риси.
2. Війна крізь призму основних парадигм у теорії міжнародних відносин.
3. Військово-політичні інтереси держави.
4. Воєнні загрози та їх класифікація.
5. Воєнний потенціал і військова могутність: співвідношення понять. Складові військової могутності держави та її реалізація у міжнародних відносинах.
6. Політичні доктрини мілітарного спрямування (мілітаристська ідеологія, фашизм і неофашизм, геополітичні ідеї «руського миру»).
7. Історичний аспект розвитку мілітаризму. Типологія мілітаризму.
8. Антимілітаризм та пацифізм.
9. Армія як соціально-політичний інститут та її основні функції. Типи сучасних армій. Класифікація армій за формами.
10. Збройні Сили України: історія становлення та сучасність.
11. Збройні сили США
12. Збройні сили Росії
13. Збройні сили Франції
14. Збройні сили Німеччини
15. Збройні сили Великої Британії
16. Національно-визвольна армія Китаю.
17. Військова диктатура, військова хунта: визначення і специфіка діяльності.
18. Військові режими та військові хунти у добу «холодної війни»: вплив на зовнішню політику і роль держави у міжнародних відносинах (на прикладі одного з регіонів світу).
19. Військові режими сучасності на Африканському континенті (на прикладі двох держав)
20. Військові режими пост-біполярної доби в Азії (на прикладі двох держав): зовнішньополітичний аспект
21. Теоретичні особливості воєнних доктрин, їх характер.
22. Воєнна доктрина України.
23. Воєнні доктрини США, Китаю, Росії.
24. Доктрина ядерного стримування у міжнародних відносинах. Тактична та стратегічна ядерна зброя.
25. Ядерні держави та їх ядерні програми, засоби доставки ядерної зброї. Аналіз даних SIPRI.
26. Міжнародно-правовий контроль режиму нерозповсюдження ядерної зброї, ДНЯЗ, Група ядерних держав.
27. Іранська та корейська ядерні програми: реакція міжнародної спільноти.
28. Діяльність МАГАТЕ у міжнародних відносинах.
29. Ядерний тероризм: визначення та міжнародна протидія.
30. Стратегічне озброєння та спроби його скорочення та обмеження у міжнародних відносинах сучасності. Режим контролю ракетних технологій.
31. Хімічна зброя: практика використання та питання міжнародно-правового контролю над знищенням та нерозповсюдженням.
32. Біологічна зброя: практика використання та питання міжнародно-правового контролю над її знищенням та нерозповсюдженням
33. Роззброєння: концепти демілітаризації та конверсії. Основні етапи та досвід держав у демілітаризації та конверсії.
34. Концепція миру через роззброєння у міжнародних відносинах.
35. Пацифізм та Пацифістський рух як суб'єкт міжнародної політики

36. Стратегічне озброєння та спроби його скорочення та обмеження у міжнародних відносинах сучасності.
37. Хімічна зброя: питання міжнародно-правового контролю над знищенням та нерозповсюдженням.
38. Біологічна зброя: питання міжнародно-правового контролю над її знищенням та нерозповсюдженням.
39. Складові зовнішньополітичного потенціалу обороноздатності держави.
40. Оборонні відомства та розвідка у системі формування та реалізації зовнішньої політики держав.
41. Військова дипломатія, «оборонна дипломатія».
42. Військовий аташат: статус, функції у складі дипломатичного представництва. Військовий етикет та протокол.
43. Військове вторгнення СРСР в Афганістан (Війна в Афганістані)
44. Інтервенція США в Індокитай.
45. Міжнародна військова операція в Лівії (операція «Одісея. Світанок»)
46. Військова операція «Буря в пустелі» (Війна в Перській затоці)
47. Війна в Афганістані – військова операція «Рішуча підтримка» (2002-2021 рр.)
48. Війна в Іраку – військове вторгнення коаліційних сил (2003-2011 р.)
49. Міжнародна військова операція в Сирії (з 2014 р.)
50. Військова участь Росії у збройному конфлікті на Північному Кавказі (2009-2017 рр.)
51. Перша чеченська війна (1994-1996) або «операція РФ з відновлення конституційного порядку в Чечні»
52. Російсько-грузинська війна 2008 р.
53. Особливості формування та функціонування «блакитних шоломів» ООН.
54. Миротворчі операції ООН (на прикладі двох на вибір операцій)
55. Міжнародне законодавство щодо діяльності приватних військових компаній та найманців.
56. Приватні військові компанії США
57. Приватні військові компанії Росії.
58. Приватні військові компанії європейських держав.
59. Участь ПВК у регіональних конфліктах пост-біполярної доби:
60. Заснування НАТО та його діяльність у біполярну добу.
61. Концептуальні та доктринальні засади функціонування НАТО у пост-біполярну добу. Стратегічна концепція НАТО (2022 р.)
62. Механізми та принципи діяльності НАТО
63. Головні робочі органи НАТО.
64. Військова структура НАТО. Об'єднані збройні сили НАТО: класифікація, структура та функції.
65. Питання розширення НАТО на Схід: співробітництво з країни Центральної та Східної Європи.
66. Американський та російський чинники у діяльності НАТО.
67. Військові навчання НАТО.
68. Діяльність ОДКБ.
69. Безпекова та військова складові діяльності ШОС.
70. Ісламська військова антитерористична коаліція.
71. АНЗЮС, AUKUS, "QUAD" як безпекові та військові союзи у Індійсько-Тихоокеанському регіоні.
72. ANZAC – військовий альянс у Океанії.
73. Діяльність NORAD у Північній Америці.
74. Військові та безпекові союзи у Латинській Америці та Африканському континенті.
75. Двосторонні союзи у сфері спільної безпеки та оборони.
76. Правовий аспект військової допомоги державам, що знаходяться у стані війни.

77. Міжнародне військово-технічне співробітництво. Міжнародні виставки оборонної промисловості.
78. Міжнародні військові навчання та тренувальні місії.
79. Найбільші експортери та імпортери зброї у світі.
80. Терористична складова незаконного обігу зброї. Держави-спонсори тероризму.
81. Військово-політичне прогнозування. Військово-політична ситуація у регіонах:
82. Види воєнних злочинів. Міжнародне законодавство в сфері воєнних злочинів.
83. Комбатанти та їх юридична відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Воєнні злочинці.
84. Нюрнберзький і Токійський трибунали з військових злочинів.
85. Міжнародні трибунали з питань Руанди та колишньої Югославії.
86. Римський статут і діяльність Міжнародного кримінального суду в Гаазі.
87. Воєнні загрози України. Воєнна доктрина України. «Біла книга».
88. Міжнародне військове співробітництво України:
89. Російсько-українська війна. Перспективи вступу України до НАТО.
90. Військова допомога Україні у російсько-українській війні. Діяльність Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн».

Приклад залікового білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) рівень

Спеціальність – 032 «Історія та археологія»

Семестр – 3

Навчальна дисципліна «Воєнна безпека у світі»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Війна: визначення та основні риси.
2. Хімічна зброя: практика використання та питання міжнародно-правового контролю над знищенням та нерозповсюдженням.
3. Концептуальні та доктринальні засади функціонування НАТО у пост-біполярну добу. Стратегічна концепція НАТО (2022 р.)

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Прокол № _____ від _____

В.о. завідувача кафедри _____ **О.В. Шевчук**

Екзаменатор _____ **І.В. Тихоненко**

Оцінювання відповідей на питання залікового білету – по 10 балів за відповідь на кожне питання.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Графік контрольних заходів та рейтингова шкала оцінювання (денна форма)

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Усні відповіді на семінарських заняттях (по 8 балів за семінар $8 \cdot 4 = 32$)	32
2	Виконання тестових завдань (по 1 балу за вірну відповідь $1 \cdot 10 = 10$)	10
3	Творча робота (підготовка презентації) із завантаження матеріалів у систему Moodle	20
4	Участь у круглому столі / дебатах	8
5	Залік	30
	Всього	100

1. Відповідь на семінарі оцінюється за 8-бальною шкалою.
2. Допуск до заліку – від 30 балів.

Курс «Воєнна безпека у світі» включає в себе лекції, семінарські заняття, систему контролю та обліку знань. Передбачає написання підсумкового тестування, виконання творчої роботи (презентації), участь у круглому столі або дебатах (формат за вибором студентів) й складання заліку.

Залік є підсумковою формою контролю знань здобувачів і проводиться в усній формі. Робота здобувачів оцінюється за підсумками виконання основних видів завдань. Якщо здобувач не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання заліку.

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Критерії оцінки усної відповіді здобувача на семінарському занятті

Оцінка 8-7 балів ставиться у випадку:

- здобувач вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 6-5 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- здобувач має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 4-3 бали ставиться в такому випадку:

- здобувач користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-2 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- здобувач не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінювання творчої роботи – презентації завантаженої у систему Moodle-3

Оцінка	Критерії
20 балів	- дотримано вимоги до оформлення (не менше 25 слайдів не враховуючи титульний) - слайди є структурованими, дотримано баланс тексту, схем, ілюстрацій - наявні усі складові елементи презентації, що вказано у вимогах - ґрунтовний висновок
19-10 балів	- недостатньо дотримано вимоги до оформлення (не менше 25 слайдів не враховуючи титульного) - слайди недостатньо структуровані АБО відсутні деякі складові елементи - відсутній висновок
9-0 балів	- недотримані вимоги до оформлення (менше 25 слайдів) - слайди недостатньо структуровані та відсутні деякі складові елементи - відсутній висновок.

Критерії оцінювання участі у круглому столі

Оцінка	Критерії
8 балів	- здобувач виступає спікером, представляє SWOT-аналіз воєнно-політичної ситуації у обраному регіоні і аргументовано висловлює позицію АБО - здобувач неодноразово бере участь у обговоренні умов, впливу воєнно-політичної ситуації у декількох регіонах, задає уточнюючі питання
6-4 балів	- здобувач виступає спікером, представляє SWOT-аналіз воєнно-політичної ситуації у обраному регіоні, проте недостатньо впевнено висловлює позицію АБО - здобувач декілька разів бере участь у обговоренні умов, впливу воєнно-політичної ситуації у декількох регіонах, задає уточнюючі питання
3-1 бал	- здобувач не представляє власне бачення або бачення команди щодо воєнно-політичної ситуації у обраному регіоні, проте 1 раз висловлював власне бачення думку щодо обговорення предмету дискусії - здобувач лише задавав питання, уточнення щодо специфічних воєнно-політичних особливостей певного регіону

Критерії оцінювання участі у дебатах

Оцінка	Критерії
8 балів	- здобувач виступає спікером від однієї зі сторін дебатів і аргументовано висловлює позицію АБО - здобувач неодноразово виступає як «захист» позиції своєї сторони у дебатах, відповідає на контрагументи
6-4 балів	- здобувач виступає спікером від однієї зі сторін дебатів, проте недостатньо впевнено висловлює позицію АБО - здобувач декілька разів виступає як «захист» позиції своєї сторони у дебатах (виступає з аргументом), відповідає на контрагументи
3-1 бал	- здобувач 1 раз відповідав на контраргумент сторони-опонента у дебатах та виступав з аргументом - здобувач лише задавав питання як спостерігач дебатів

Критерії оцінювання підсумкового тестування

Варіант містить 10 питань, що оцінюються в 10 балів. Кожне оцінюється в 1 бал, тому кожна невірна відповідь зменшує загальну оцінку на 1 бал.

Критерії оцінки усної відповіді здобувача, відповіді на заліку:

1. Оцінка «5» (відмінно), на заліку 20-30 балів за відповідь на питання залікового білету за умови, що здобувач має 70 балів за роботу у семестрі, ставиться у тому разі, коли:

а) відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується у просторі та часі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає закономірності визначення та реалізації зовнішньополітичного курсу держав;

б) здобувач має навички користування законодавчими документами, що регламентують актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішню політику держав, картами, схемами, довідниками; статистичний матеріал може втілити в схемах, діаграмах, графіках, вміє скласти порівняльні таблиці;

в) відповідь дає грамотною українською літературною мовою, без русизмів, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу та 2-3 помилки мовно-стилістичного характеру.

2. Оцінка «4» (добре), на заліку 10-20 балів за відповідь на питання екзаменаційного білету за умови, що здобувач має 65-70 балів за роботу у семестрі ставиться у тому разі, коли:

а) відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, орієнтується у просторі і часі, допускаючи при цьому 1-2 помилки, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає основні закономірності визначення та реалізації зовнішньополітичного курсу держав, у деяких випадках нечітко формулюючи їх;

б) здобувач має навички користування законодавчими документами, що регламентують міжнародні відносини та зовнішню політику держав, картами та іншими наочними посібниками, складає графіки, схеми, діаграми, таблиці, допускаючи при цьому незначні помилки;

в) відповідь дає у цілому грамотною українською літературною мовою, але допускає русизми, стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки (не більше 5-6).

3. Оцінка «3» (задовільно), на заліку до 10 балів за відповідь на питання залікового білету за умови, що студент має 50 балів і більше за роботу у семестрі ставиться у тому разі, коли:

а) здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у просторі і часі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу зовнішньополітичного курсу держав, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

б) слабо орієнтується у концептуальній основі та актуальних проблемах міжнародних відносин та зовнішньої політики держав, допускає помилки при складанні таблиць, графіків, схем, діаграм;

в) при викладі українською мовою допускає помилки, русизми, що свідчить про недостатню його мовну культуру.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли:

а) здобувач виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу, не орієнтується у просторі і часі, не вміє визначити причинно-наслідкові зв'язки, сформулювати основні напрямки зовнішньополітичного курсу держави;

б) не орієнтується у проблематиці міжнародних відносин, не може побудувати графік, схему, діаграму;

в) відповідь безграмотна з точки зору української мови;

г) здобувач відмовляється відповідати на поставлені питання.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

- Волошина Н.М., Дзюба М.Т., Жарков Я.М., Мехед П.М. Військовий етикет і дипломатичний протокол. Навчальний посібник // За заг. редакцією Ольхового І.О. К.: ВІ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2011. 236 с. URL: https://mil.knu.ua/files/27_10917596.pdf
- Галака С. П. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї у міжнародних відносинах: Монографія. Київ: Київський університет, 2002. 278 с.
- Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навчальний посібник. Київ: КНТ, 2009. 576 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-154.html>
- Потехін О., Клименко Ю. Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. 552 с.
- Цюрупа М.В. Основи сучасних політичних і правових знань: Навчальний посібник. Київ: Вадекс, 2020. 274 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/files/kvp/kvp-ospipz-2021.pdf>
- Указ Президента України № 555/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» // Президент України офіційний сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>
- Handbook on International Rules Governing Military Operations // International Committee of the Red Cross. URL: https://www.icrc.org/sites/default/files/topic/file_plus_list/0431-handbook_on_international_rules_governing_military_operations.pdf
- Lasswell H. D. The garrison state // The American Journal of Sociology. 1941. Vol. 46, No. 4. P. 455-468. URL: https://cyberwar.nl/d/1941-The_Garrison_State.pdf
- Menges C. C. Military Aspects of International Relations in the Developing Areas // URL: <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2008/P3480.pdf>
- Olivera A. The Use of Military Force in the Management and Conflict Resolutions // JANUS.NET e-journal of International Relations. 2016. Vol. 7, №. 1, May-October. URL: <https://www.redalyc.org/pdf/4135/413546002004.pdf>

7.2. Додаткові:

- Акулов С. Міжнародні миротворчі операції як політичний інструмент врегулювання воєнно-політичних конфліктів // Політичний менеджмент. 2005. № 2. С. 165-172.
- Воєнна історія // Міністерство оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/istoriya.html>
- Джус О.А. Військово-технічне співробітництво як визначальний напрямок міжнародного військового партнерства // Політичне життя. 2018. №1. С. 119-125. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/5934>
- Ільницька У.В. Армія і політика: моделі взаємодії в різних політичних режимах // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. С. 205-211. URL: https://vlp.com.ua/files/36_2.pdf
- Компанієць О.В. Військова інтервенція як засіб встановлення ефективної моделі функціонування держави // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. Випуск 127 (частина І). С. 57-67.
- «Мілітаризація окупованого Криму як загроза міжнародній безпеці» // Зовнішні справи. 2016. № 3. С.6-9.
- Пасічко В. Обороздатність держави: теоретичні основи системного дослідження // Політичний менеджмент. 2008. № 2(29). С. 135-143. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72070/13-Pasichko.pdf?sequence=1>
- Самойленко А.О., Сардак С.Е. Військовий потенціал регіональних об'єднань // Економічний простір. 2021. № 165. С. 27-32. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/779/756>

- Свергунов О. О. Світові тенденції розвитку воєнно-економічного співробітництва у сферах розробок та виробництва озброєнь: досвід для України // Стратегічні пріоритети. 2016. № 3 (40). С. 45-53.
- Стичинська А.Б. Військово-політичне прогнозування як умова забезпечення національної безпеки України // Актуальні проблеми політики. 2022. Вип. 69. С. 101-107.
- Сучасний стан і перспективи розвитку і трансформації Північноатлантичного альянсу // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-09/nato.pdf>
- Тихоненко, І., Шуркова, О. (2022). Водне питання як каталізатор конфліктогенності пакистансько-індійських відносин: еволюція та сучасний стан. *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*, (04), 63-71. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2022.04.063>
- Шуляк С.В., Щолокова Г.В. Іноземні військові інтервенції як феномен міжнародної політики // Політикус. 2021. Вип. 24. С. 110-116.
- AUKUS and Indo-Pacific Security // Congressional Research Service. 2023. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF12113.pdf>
- Bergsmann S. The Concept of Military Alliance // Bundesministerium für Landesverteidigung. URL: https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_small_states_04.pdf
- Greenwood C. International Law and the Conduct of Military Operations. Stocktaking at the Start of a New Millennium // US Naval War College Digital Commons. URL: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1430&context=ils>

Офіційні сторінки оборонних відомств держав та аналітичних центрів з питань воєнної безпеки

1. Міністерство оборони України - <https://www.mil.gov.ua>
2. Міністерство оборони США (United States Department of Defense) - <https://www.defense.gov>
3. Міністерство оборони Французької Республіки – <https://www.defense.gouv.fr/en/ema>
4. Міністерство оборони Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії – <https://www.gov.uk/government/organisations/ministry-of-defence>
5. Міністерство оборони Китайської Народної Республіки – <http://eng.mod.gov.cn>
6. Стокгольмський інститут дослідження проблем миру (SIPRI) – <https://www.sipri.org>
7. Global Firepower Index – <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>